

ЕРАТА НА ЧАУШЕСКУ

Цветелина Еремиева

“Прокурор: Какво сте вие всъщност?”

Чаушеску: Повтарям: Аз съм президентът на Румъния, аз съм главнокомандващ на румънската армия. Аз съм президентът на народа. Няма да разговарям с вас, провокатори, повече, няма да разговарям с организаторите на този преврат. Нямам нищо общо с вас.

.....

Елена: Невероятно е какво са скалъпили и си измислят!”

Част от преписа по делото на Николае и Елена Чаушеску, 25 декември 1989 г.

Румъния е втората балканска социалистическа страна, в която идва революцията. Както и в България, тя се подготвя от общото развитие на света и на социализма в Източна Европа след Втората световна война и особено през 80-те години на XX век. По социално-икономическото и държавно-политическото си развитие двете страни твърде много си приличат. Приблизително еднакви са проблемите им. Но има разбира се и някои съществени различия:

- Румъния не е вярна и предана на Съветския съюз както България. Нейният стремеж е да се освободи от съветската опека и да води самостоятелна политика. Един от основните принципи, на които се позовава румънското партийно и държавно ръководство, е принципът за ненамеса във вътрешните работи на други държави. Този принцип обаче влиза в явно противоречие с “Доктрината Брежнев”, по силата на която Съветският съюз има право да се намесва във вътрешните работи на съюзниците (сателитите), когато комунистическата система там бъде застрашена. Същевременно Букурещ разширява връзките си със Запада.

- И в Румъния, както и в България пазарът е беден, а жизненият стандарт на населението – нисък. Кризата в Румъния обаче започва да се чувства по-рано и е много по-остра. Решението на Чаушеску бързо да изплати външните дългове довежда страната едва ли не до бедствено положение: драстично намаляване на вноса, максимално увеличаване на износа на хранителни стоки, купонна система, суров режим на икономия във всички посоки, рязко намаляване на заплатите. В същото време румънската държава се натоварва със строителство на представителни обекти – административен квартал в Букурещ около двореца на

Чаушеску, автомобилен завод, завършване на строителството на канала Дунав – Черно море и пр. Тринайстият конгрес на РКП през 1984 г. благославя политиката на “военизиране” на икономическите обекти, включва се армията в строителните работи, мобилизира се цивилно население на извънредна работа, привикват се ученици и студенти в бригади за прибиране на реколтата.

- Друга особеност на румънската действителност от времето на Чаушеску е необикновеното разрастване не само на неговата власт, но и тази на семейството и роднините му. Така е и в България, където дъщерята и синът на Т. Живков заемат важни позиции в партията и в държавата. В Румъния това обаче надминава всички граници и придобива уродливи форми. Ликът на Чаушеску е буквално навсякъде, медиите го славословят като идол или божество, съпругата му е член на ЦК на Румънската комунистическа партия (РКП), ръководи кадровата политика, става заслужил химик и член на Румънската академия на науките (а е само лаборантка), като ръководители в различни сектори от живота на румънското общество се издигат около 60 души членове или роднини на семейството на Чаушеску и жена му Елена. Изглежда, че само на тях румънският президент има пълно доверие.

- Най-близо до българския случай е румънската национална политика. И Живков, и Чаушеску създават “социалистическа нация”, и единият, и другият в своя националпатриотизъм се обръщат за помощ към историята и историографията. И в това отношение обаче Чаушеску надминава българския си колега: Живков слави 1300 години българска държава, а Чаушеску започва още от Бурбиста¹, живял през първи век преди новата ера. Освен това Чаушеску разработва и прилага програма за “систематизация”, каквато Живков няма. Националистическата политика на Чаушеску засяга и католическата църква, към която принадлежат около един милион румънски унгарци. През 1985-1986 г. възниква иницирано от държавата и партията движение за въвеждането на богослужение на румънски език и в унгарските епархии. Много католически духовни лица изпадат в немилост и са репресирани.

- Живков и Чаушеску си приличат и по своето отношение към перестройката на Горбачов – и двамата са против нея. Живков обаче брани своята власт чрез имитация на перестройката и произвежда разни “концепции” и “механизми”, а Чаушеску и това не прави. Неговата

¹ Около 50 г. пр.н.е. при крал Бурбиста възниква първата държава на даките, чийто център е днешна Трансилвания. На запад държавата достига до Моравия, където побеждава няколко келтски племена, а на изток – до Черно море и до днешна Украйна. На юг кралството на даките включвало и племена на тракийски гети, които се били заселили по тези места от около 500 г. пр.н.е. През 44 г. пр.н.е. Бурбиста е убит и държавата му се разпада.

защитна мотивировка е, че реформите, които Горбачов започва в Съветския съюз, в Румъния отдавна са направени.

Чаушеску е роден в село Скорничеш, окръг Олт, на 26 януари 1918 г., в селско семейство. На 11-годишна възраст, след завършването на начално училище, Чаушеску заминава за Букурещ, където започва да чиракува при обушар.

През 1932 г. става член на РКП – политическа формация, която по това време е в нелегалност. През 1933 г. е арестуван за първи път за комунистическа агитация по време на стачка. През 1934 г. следват нови 3 ареста – за събиране на подписи в подкрепа на освобождаването на железопътни работници, обвинени в комунистическа дейност и др. Заради тези арести е обявен от властите за “опасен комунистически агитатор”, както и за “активен разпространител на комунистически и антифашистки материали”. След освобождаването си от ареста Чаушеску минава за известно време в нелегалност, но през 1936 г. е арестуван отново и този път е осъден на две години затвор.

Чаушеску е арестуван и отново осъден през 1940 г., а през 1943 г. е прехвърлен в затвора в Търгу Жиу, където е в една килия с Георге Георгиу Деж и бързо става негово протеже. След Втората световна война, когато съветското влияние е много силно, Чаушеску е избран за секретар на Съюза на комунистическата младеж (СКМ) (1944 – 1945 г.).

През 1939 г. среща Елена Петреску, за която се жени през 1946 г. Чаушеску има осиновен син – Валентин Чаушеску (р. 1948 г.), дъщеря – Зоя Чаушеску (1 март 1949 – 20 ноември 2006) и по-малък син Нику Чаушеску (1 септември 1951 – 25 септември 1996). Официалната заплата на Чаушеску е била 18 000 румънски леи (приблизително 1200 долара по курса за 1989 г.). От тази сума Чаушеску внася по 5000 леи всеки месец в Държавната спестовна каса на сметката на децата си. Личната охрана на Чаушеску е била сравнително малобройна – едва 40 души, и е отговаряла за всички членове на семейството му. Началникът на охраната, полковник Думитру Бурлан, твърди, че охраната е имала само два автомата. Твърди също, че Чаушеску е смятал, че народът го обича и няма нужда от охрана. Според генерал Йон Михай Пачепа, бивш заместник-директор на “Секуритате”, Чаушеску не се е доверявал на никого, заради което повечето членове на неговото правителство и политбюро са били следени, а семейството му е било под постоянно електронно наблюдение

След като комунистите идват на власт през 1947 г., Чаушеску става министър на земеделието, а по-късно зам.-министър на въоръжените сили в правителството на Георгиу Деж. През 1952 г. става член на Централния комитет на Румънската работническа партия (РРП), само два месеца след елиминирането на “московската фракция” (водена от Ана Паукер) от ръководството на партията. През 1954 г. Чаушеску

става пълноправен член на Политическото бюро на РРП, а по-късно успява да заеме втора позиция в йерархията на РРП.

Само три дни след смъртта на Георгиу Деж, през март 1965 г., Чаушеску поема поста генерален секретар на Румънската работническа партия (това е името на Румънската комунистическа партия по това време, след насилственото обединяване с крило на Социалдемократическата партия през 1948 г.). Едно от първите неща, които прави Чаушеску с идването си на власт, е преименуването на РРП в Румънска комунистическа партия (РКП). Същевременно той заявява, че Румъния е станала социалистическа страна и решава да смени официалното наименование на страната от Народна република в Социалистическа република Румъния. На партийната конференция през декември 1967 г. приема като целесъобразно съвместителство на номенклатурните кадри при заемането на партийни и държавни постове – генералният секретар е и председател на Държавния съвет (наред с другите му служби), а първите секретари на местните партийни комитети стават и председатели на изпълкомите на съответните народни съвети. С това срастването на партията с държавата става официално партийна политика. Впоследствие, след X конгрес на РКП (август 1969 г.), по китайски модел в кадровата политика на Чаушеску се въвежда принципът на ротацията – висшите функционери заемат само по една служба във властта и периодически се сменят (за Чаушеску и за някои други лидери това не се отнася). В крайна сметка държавно-партийната номенклатура се разраства и изпада в пълна зависимост от “Първия” – благодатна почва за неговото безмерно възвеличаване и превръщане в култ. РКП вече не се смята за част от световното комунистическо движение – тя се обявява за самостоятелна политическа формация, която поема своята отговорност за съдбата на Румъния и на нейния народ. Тя вече не е “народна”, а социалистическа република. Има и нова конституция, приета на 21 август 1965 г. от Великото национално събрание. Остава си обаче и по-нататък държава на “диктатурата на пролетариата”.

През 1967 г. Чаушеску става член на Държавния съвет, което укрепва позициите му във властта.

В началото на кариерата си като държавен ръководител Чаушеску се ползва с известна популярност заради курса си на независимост от Съветския съюз. През 60-те години на миналия век Чаушеску прекратява активното участие на Румъния във Варшавския договор, въпреки че страната е формален участник до разпускането му. С отказа си румънската армия да участва в инвазията в Чехословакия заедно със страните членки на Варшавския договор, както и с активното си поведение на публично осъждане на тези действия Чаушеску успява за

известно време да привлече симпатиите както на сънародниците си, така и на Запада.

През 1974 г. Чаушеску приема титлата Президент на Румъния.

Външната политика е продължение на усилията на администрацията на Георге Г. Деж за постигане на еманципация и независимост на Румъния по отношение на Съветския съюз и страните съюзнички от Варшавския договор. Един от основните принципи, на които се позовава румънското партийно и държавно ръководство, е принципът за ненамеса във вътрешните работи на други държави. Този принцип обаче влиза в явно противоречие с “Доктрината Брежнев”, по силата на която Съветският съюз има право да се намесва във вътрешните работи на съюзниците (сателитите), когато комунистическата система там бъде застрашена. Такъв случай възниква през 1968 г. във връзка с т.нар. Пражка пролет: съветските ръководители, а с тях и тези от България, Унгария, Полша и ГДР, смятат, че е застрашена комунистическата система в Чехословакия и стоварват свои войски там, а Румъния е против и не участва. Това повишава имиджа на Чаушеску в САЩ и в други западни страни. На посещение в Букурещ Николае Чаушеску приема Вили Брант, генерал Дьо Гол, Густав Хайнеман (президент на Германия), Голда Мейр (премиер на Израел) и други държавни ръководители на западни страни. Самият Чаушеску често пътува, посещава САЩ, произнася реч в ООН и пр. Симпатиите на Запада към Румъния нарастват, през 1975 г. американският президент Джералд Форд посещава Букурещ, САЩ дават на страната правото да се ползва от клаузата на най-облагодетелствана нация, разширяват се румънските търговски връзки и се получават кредити. През 1971 г. Румъния е приета в ГАТТ (Общо споразумение за тарифи и търговия), през 1972 г. влиза в Международния валутен фонд, а през 1978 г. английската кралица го удостоява с рицарска титла. Чаушеску поддържа курс на привидна независимост от Москва и от повечето страни от комунистическия блок. Румъния е една от двете социалистически страни, участвали в Олимпийските игри в Лос Анджелис в САЩ през 1984 г., които са бойкотирани от Източния блок. Отново Румъния е единствената социалистическа страна по това време, която поддържа дипломатически връзки с Европейския съюз (ЕС). Договор, включващ Румъния в списъка на страните, с които ЕС поддържа привилегировани отношения, е подписан през 1974 г., а през 1980 г. е подписан договор за обмен на промишлена продукция между Румъния и ЕС. Въпреки независимия си външнополитически курс, Чаушеску упорито се съпротивлява на каквито и да е либерални действия във вътрешен план.

През 80-те години, след идването на Михаил Горбачов на власт в Съветския съюз, опозицията на Чаушеску срещу съветската линия е продиктувана основно от нежеланието му да приеме курса на гласност.

Тайната полиция на Чаушеску – Секуритате, продължава с драконовския си контрол над информационните медии и задушава в зародиш всеки опит за свободно изразяване на мнение и за вътрешна опозиция. Румънската национална телевизия излъчва до 1989 г. едва по няколко часа на ден черно-бяла програма. Румънците от южната част на страната, които имат техническа възможност да прихващат програмата на Българската национална телевизия, я имат като едно от малкото средства за “връзка със света“.

Във връзка с посещенията си от 1971 г. в Китай и Северна Корея Чаушеску е завладян от идеята за пълно национално преустройство, залегнало в програмите на Кореиската работническа партия и вече въведено в действие след културната революция в Китай. Веднага след завръщането си в страната Чаушеску започва реформирането на румънската система, повлиян от философията на президента Ким Ир Сен. На тази тема са преведени на румънски език множество книги. Известната фраза на Мао, че Китай е бяла страница, върху която той ще напише една от най-хубавите си поеми, със сигурност е в основата на очарованието, което маоизмът упражнява върху него. От 1972 г. Чаушеску започва да прилага проект за “систематизиране“ на градските и селските населени места, чиято цел е да “хомогенизира” обществото и да ускори идването на Новия човек. Разпределено по възможно най-равномерен начин, населението трябва да бъде включено в нова тъкан от градове (“агроградове”), което ще осигури сливането на града и селото. Проектът е представян от пропагандната машина като голяма крачка напред към “многостранно развито социалистическо общество“ и предвижда масовото изселване на селяните в новопостроени блокове.

Вземайки като предлог разрушаването на сградите, пострадали от земетресението през март 1977 г., се проявява апогеят на тази програма – унищожаването на стотици исторически паметници, включително и църкви, както и прекрояването на Букурещ в чаушесковски стил (над една пета от центъра на Букурещ е засегната от тези “реформи“). Домът на народа – огромен дворец, седалище на всички ръководни държавни и партийни органи (сега седалище на парламента), е сред най-големите сгради в света (втора след Пентагона). Тогава той бива възвеличен като “Велик архитект, Строител, Създател, Титан и Визионер“. Протестите на множество неправителствени международни организации изиграват важна роля за укротяването на мегаломанските планове на диктатора и за спасяването на исторически паметници от черния списък на Чаушеску.

От 70-те години Чаушеску става обект на все по-разпространяващ се култ към личността, какъвто няма в Европа от времето на Сталин. В този контекст “пролетарските“ поети изиграват важна роля. Диктаторът е наречен “Геният на Карпатите“, както и “великият водач“ (на румънски: marele conducător), а съпругата му, също полуграмотна като

него – “учен от световна величина” и “любимата майка на народа”. Настъпва момент, в който Чаушеску започва да се появява на публични места със скипър в ръка, като монарх.

Подобни прояви карат художника Салвадор Дали да изпрати на диктатора “поздравителна“ телеграма. Румънският печатен орган на комунистическата партия – вестник “Скънтея“ (на румънски Scînteia – “Искра”), не схваща ироничния тон и публикува целия текст на телеграмата.

Междувременно Чаушеску назначава членове на семейството си, начело с Елена Чаушеску, на ключови ръководни постове.

По време на “Епохата на Чаушеску“ Румъния става четвъртият по обем в Европа износител на оръжие. Въпреки това диктаторът мечтае да стане нобелов лауреат за мир. Воден от това си желание, той полага големи усилия да посредничи в израелско-палестинския конфликт (Румъния е единствената държава, поддържаща официални връзки и с двете воюващи страни). Нещо повече – през 80-те години Чаушеску организира референдум за намаляването на личния състав на румънската армия с 5%. Пак в същия период множество “народни митинги” в подкрепа на световния мир са свиквани редовно по инициатива на диктатора.

Въпреки диктаторския режим заявяваната независимост от Москва води до благосклонността (не безкористна) на Запада. Режимът на Чаушеску получава значителни заеми за изпълнение на икономическите си програми. Заемите обаче нарастват неимоверно. Чаушеску вижда опасността от фалит на страната и провежда референдум, резултат от който е въвеждането в конституцията на забрана да се взимат нови външни заеми (тази точка от конституцията на Румъния е първата, която е отменена, при това без референдум, след свалянето на режима на Чаушеску).

През 80-те Чаушеску започва износ на голяма част от държавната, земеделската и индустриалната продукция с цел изплащане на дълговете. Като резултат местните запаси намаляват и животът на обикновения румънски гражданин се превръща в битка за оцеляване. Въвеждат се купонна система за храната, режим на електричеството, газта и парното. Жизненият стандарт постепенно намалява. Продуктите от първа необходимост стават все по-недостъпни в магазините. Официалното обяснение е, че държавата изплаща своите дългове и народът трябва да потърпи смирено в името на висшата цел, която е очаквано да бъде постигната за кратък период от време. Дългът е напълно изплатен през лятото на 1989 г., малко преди свалянето на Чаушеску, но износът продължава до революцията през декември.

Социалната политика на режима на Чаушеску има значителен принос към утежняването на състоянието в страната. Насилственото

увеличаване на “естествения” прираст на населението в продължение на десетилетия е един от основните приоритети на режима. Със серия от укази през 1966 г. се забраняват контрацептивите и абортите. Абортите са разрешени само при извънредни обстоятелства – опасност за живота на майката, изнасилване, кръвосмешение, вероятност за генетично заболяване на плода, при жени с поне 4 деца или над 45 години. Получаването на развод става трудно, налагат се данъци на бездетните двойки. Същевременно многодетните майки ползват значителни привилегии. Жените с 10 или повече деца са отличавани като “майки героини” и получават като подарък от държавата автомобил “ARO”, право на безплатен железопътен превоз, както и безплатна почивка в санаториум.

Докато прирастът на населението се поддържа изкуствено, бедността, забраната на сексуалното образование и на контрацепцията водят до изключително висока детска смъртност, както и до висока смъртност при жените вследствие на усложнения при раждане и незаконни аборти. Хиляди нежелани деца са изоставяни в държавни домове, където условията са нехуманни. Друг елемент на “социалната” политика на Чаушеску е отказът му да приеме факта, че епидемията от СПИН се разраства в Румъния. През 80-те години в Румъния не се правят тестове за СПИН на кръводарителите. Това, както и използването на нестерилни игли за кръвопреливане, извеждат страната на второ място в Европа по брой на деца, заразени с HIV-вируса в края на XX век.

През 1987 г. със сила е потушена стачка на работници от Брашов срещу режима на Чаушеску. Те нападат партийния комитет в града и разграбват складове и магазини; румънски емигранти на Запад алармират световната общественост за нарушаването на човешките права в родината им; румънски писатели и общественици настояват пред партийно-държавното ръководство за провеждане на реформи и протестират против полицейските преследвания на инакомислещите; бивши и настоящи партийни дейци искат оставката на Чаушеску и се обединяват във Фронт за национално спасение. Срещу режима остро реагира и Западът. Особена възбуда предизвиква намерението на румънския диктатор да “систематизира” румънските села. С този въпрос се занимава Съвещанието за сигурност и сътрудничество в Европа, а в някои западни държави възниква и движение против принудителното разселване на населението. През 1989 г. Чаушеску е все по-изолиран в социалистическия лагер. През август 1989 той предлага да се проведе среща на върха, за да бъдат обсъдени проблемите на източноевропейския комунизъм и за “защита на социализма” в тези страни. Тази среща обаче е отхвърлена както от страните членки на Варшавския договор, така и от Китай.

През 1989 г. Чаушеску като че ли изцяло игнорира бедственото положение на страната. Докато хората чакат на километрични опашки пред опразнените магазини за хранителни стоки, Националната телевизия излъчва кадри, в които диктаторът посещава специално подготвени за случая магазини, където стоките по рафтовете “преливат”. Специални контингенти с храна са доставяни в магазините за неговите визити, дори угоен добитък е транспортиран до ферми в другия край на страната. Някои хора вярват, че Чаушеску не е имал представа какво се случва в страната. Опитите да му се връчат петиции и писма с оплаквания по време на визитите му из страната завършват с неуспех, тъй като те не достигат до него. В речите си Чаушеску неведнъж споменава “безпрецедентно високото жизнено равнище”, постигнато през неговото управление. Твърденията му без покритие са в жестоко противоречие с ежедневното съществуване на румънския народ.

На XIV Конгрес на РКП през ноември 1989 г. Чаушеску е избран отново за партиен и държавен ръководител с още 5-годишен мандат.

Кървавите събития от Тимишоара и Букурещ през декември 1989 г. намират кулминацията си в падането на Чаушеску и на комунистическия режим. Опитът на режима да прогони унгарския реформистки пастор Ласло Тьокеш от жилището му в Тимишоара с мотива, че проповядвал етническа омраза, среща съпротивата на неговите енориаши, които правят жива верига около дома му в знак на протест. Към тях се присъединяват и румънски студенти, а демонстрацията за кратко време се разраства в протест срещу комунистическия режим. Част от армията, милицията и Държавна сигурност (Секуритате) обграждат митинга на 17 декември 1989 г. и откриват огън по протестиращите.

На 18 декември 1989 Чаушеску заминава на официално посещение в Иран, оставяйки на съпругата си Елена и на сътрудниците си да се справят с протестите в Тимишоара. Бунтът обаче се разраства. След връщането си в страната на 20 декември Чаушеску държи реч от телевизионно студио, оборудвано в сградата на Централния комитет на РКП, в което обявява събитията в Тимишоара за опит на чужди държави да се намесят във вътрешните работи на Румъния и за посегателство на суверенитета ѝ. До изявлението на Чаушеску официалните медии стриктно избягват каквото и да е споменаване на събитията в Тимишоара, като единствените източници на информация, достъпни за румънците, са чуждестранните Радио Свободна Европа и Гласът на Америка.

“Народен митинг” в подкрепа на режима е организиран за следващия ден – 21 декември, пред сградата на ЦК на РКП. Митингът обаче се обръща срещу режима. Семейство Чаушеску, изненадано от

хода на събитията, не успява да овладее масовото недоволство и се оттегля в сградата на ЦК на РКП.

Населението на столицата се събира в центъра, където се сблъсква с военни и милиционерски подразделения. Строят се импровизирани барикади. Силите на реда обаче са многочислени и добре въоръжени и успяват да превземат барикадите и да арестуват стотици от протестиращите.

Въпреки че телевизионната програма е прекъсната, безпомощната и неадекватна реакция на Чаушеску е видяна в цялата страна. До сутринта на 22 декември протестите се разпространяват из всички големи градове на Румъния.

Смъртта на министъра на отбраната на Румъния Василе Миля, настъпила при подозрителни обстоятелства, е обявена на 22 декември по всички национални радио- и телевизионни станции. Веднага след обявяването ѝ се провежда извънредно заседание на Изпълнителния политически комитет на РКП, ръководено от Чаушеску, което решава диктаторът да поеме лично ръководството на армията.

Чаушеску прави още един неуспешен опит да произнесе реч пред хората, събрани пред седалището на Централния комитет на РКП. Протестиращите обаче насилват вратите и проникват в сградата, при което на Николае и Елена Чаушеску им остава само възможността да избягат с вертолет, който ги очаква на покрива на постройката.

Точният начин, по който се развиват събитията от 21-22 декември 1989 г., довели до падането на комунистическия режим в Румъния, и досега не е напълно изяснен, въпреки изминалите 20 години.

Широко разпространено е мнението, споделяно и от висшия офицер от Секуритате Филип Теодореску, че група заговорници – генерали от Секуритате, са се възползвали от събитията от 16-22 декември, за да извършат държавен преврат. Друг офицер от Секуритате – полковник Думитру Бурлан твърди, че държавен преврат е планиран още от 1982 г. и е трябвало да бъде осъществен по Нова година 1989-1990. Заради неочакваното развитие на събитията планът е бил спонтанно пригоден към новите условия. Министърът на отбраната генерал Миля е бил убит от заговорниците, тъй като е отказал да им сътрудничи, или е бил убит от хора, верни на Чаушеску, защото е отказал да разпорежи на армията да открие огън по протестиращите.

И досега не се знае дали този заговор е съществувал реално.

Алтернативни теории гласят, че събитията от декември 1989 г. са резултат от действията на военни, които са се опитали да яхнат вълната на народното недоволство, за да вземат властта за себе си.

Според Бурлан ръководители на съзаклятието са генералите Стънкулеску и Нягое – близки сътрудници на диктатора и негови съветници по въпросите на сигурността. Бурлан твърди, че генерал

Стънкулеску е човекът, убедил Чаушеску да свика митинга от 21 декември пред седалището на Централния комитет, където предварително са подготвени дистанционно управляеми оръжия, за да бъдат използвани срещу протестиращите. Те трябвало да стрелят по хората, докато внедрени провокатори викат антикомунистически лозунги, за да се предизвика паника. Същевременно по мегафони трябвало да се заяви, че войници на Чаушеску стрелят по хората и така диктаторът да бъде компрометиран завинаги.

На 22 декември 1989 армията остава без командващ, тъй като Чаушеску е избягал, а министърът е убит. Военното ръководство на Букурещ заповядва на войските да се присъединят към демонстрантите.

Филип Теодореску твърди, че различни военни подразделения са били изпращани да се бият едно срещу друго от ръководителите на заговора с претекста, че различни стратегически обекти като столичното международно летище са били завзети от “терористи”. Целта на тези действия била да се уплаши населението и да се привлече армията на страната на конспираторите. Общото мнение е, че наистина е имало терористични актове, но в основата на повечето е стояло тоталното объркване. Самоличността на така наречените “терористи” не е установена и досега.

На 22 декември 1989 Елена и Николае Чаушеску напускат столицата на борда на вертолет и се отправят към резиденцията на Чаушеску в Снагов, оттам поемат за Търговище. Близо до Търговище те изоставят хеликоптера, тъй като им е наредено от армията да кацнат. Качват се на автостоп в кола. Заловени са от милиционерите и са предадени на военните власти.

На 25 декември Николае и Елена са осъдени на смърт и екзекутирани от набързо скалъпен военен съд. Съдът е необичаен с факта, че служебният адвокат на диктаторското семейство, вместо да ги защитава, сътрудничи с желание на прокурора. Полковник Бурлан твърди, че при екзекуцията генерал Виктор Стънкулеску окуражава войниците от наказателния взвод с думите: “Хич да не ви е жал, имат два милиарда леи в банковите сметки!”. По семейство Чаушеску е стреляно в момента, в който те се появяват пред войниците, без да е спазена процедурата, според която трябва да бъдат вързани и с превръзка на очите. Снимки и публикации излизат в западната преса, а по-късно същия ден са показани и по румънската телевизия.

“Николае Чаушеску: Признавам единствено Великото народно събрание. Ще отговарям само и единствено пред него.

Прокурор: По същият начин, както отказва да комуникира с народа, сега отказва да говори с нас. Винаги е твърдял, че говори и действа от името на народа си, че е любящ син на народа, но само тиранизираше хората през цялото време. Обвинени сте, че сте

провеждали пищни тържества във вашия дом на всички празници. Подробностите са известни на всички. Тези двама обвиняеми притежават най-луксозните дрехи и храни от чужбина. Те са били дори по-лоши от краля, бившия крал на Румъния. Народът получаваше само 200 грама храна на ден и то само срещу лична карта. Тези двама обвиняеми са ограбили хората и дори днес не желаят да разговарят. Те са страхливци. Притежаваме доказателства и за двамата. Призовавам главния прокурор да прочете обвинителния акт.

Главен прокурор: Уважаеми председателю на съда, днес трябва да се произнесете по обвиненията срещу Николае Чаушеску и Елена Чаушеску, които са обвинени в престъпления срещу народа. Постъпките им противоречат на човешкото достойнство и социална съвест; действали са деспотично и криминално; те унищожиха хората, чиито лидери твърдяха, че са. Поради сериозността на престъпленията моля да им бъде присъдено смъртно наказание. Обвинителният акт съдържа следните точки: геноцид, по чл. 356 от Наказателния кодекс, въоръжена атака срещу населението по чл. 163 от НК, разрушаване на сгради и национални паметници, подкопаване на националната икономика, по чл. 165 и 145 от НК. Те попречиха за развитието на икономиката.

Прокурор: Чухте ли обвиненията? Разбирате ли ги?

Чаушеску: Не отговарям и ще отговарям на въпроси само пред Великото народно събрание. Не признавам този съд. Обвиненията са неправилни и няма да отговарям на нито един зададен тук въпрос.

Прокурор: Забележка: той не разпознава точките от обвинителния акт.

Чаушеску: Няма да се подпиша никъде.

Прокурор: Тази ситуация е позната. Катастрофата, в която се намира държавата, е видима за целия свят. Всеки честен гражданин, усилено работил тук до 22 декември, знае, че ние не разполагаме с медикаменти, че вие двамата сте убили деца и възрастни, без да има какво да ядат, без топлина или електричество.

Елена и Николае отхвърлят твърденията. Следващият въпрос към Чаушеску е: Кой нареди кървавата баня пред Тимишора. Чаушеску отново отказва да отговаря.

Прокурор: Кой нареди изстрелите в Букурещ например?

Чаушеску: Няма да отговарям.

Прокурор: Кой нареди стрелбата срещу тълпата? Отговаряйте!

В този момент Елена казва на Николае: Забрави за тях. Както виждаш, няма смисъл да разговаряш с тези хора.

Прокурор: Знаете ли нещо за заповедите за стрелба?

Николае реагира учудено.

Все още има стрелба, казва прокурорът. Фанатици, на които плащате. Те стрелят по деца; те стрелят произволно по апартаменти. Кой са тези фанатици, това народът ли е или вие му плащате?

Чаушеску: Няма да отговарям. Няма да отговарям на никакви въпроси. Нито един изстрел не е изстрелван на площада. Нито един изстрел. Никой не е стрелял.

Прокурор: До момента има 34 нещастни случая!

Елена: И на това му казват геноцид!

.....

Елена продължава да му шепне (на Николае). Като резултат прокурорът казва: Елена винаги е била разговорлива, но пък иначе не знае много неща. Забелязал съм, че тя не може дори да чете правилно, а се нарича с висше образование. Елена отговаря, че интелигенцията трябва да ги чуе само какви ги говорят.

Прокурорът изрежда всички научни титли, които винаги е твърдяла, че има.

Елена: Интелигенцията на тази страна трябва да чуе обвиненията ви.

Прокурор: Николае Чаушеску, бихте ли ни казали защо отказвате да отговаряте на нашите въпроси? Кое ви спира?

Чаушеску: Ще отговя на всички въпроси, но само пред Висшия народен съвет, пред представителите на работническата класа. Кажете на хората, че ще отговоря на всичките им въпроси. Целият свят трябва да научи какво се случва тук. Аз признавам само работническата класа и Висшия народен съвет – никой друг.

Прокурорът отговаря, че светът вече знае какво се случва.

Чаушеску: Няма да отговарям пред вас, превратаджии.

.....

Прокурор: Висшият народен съвет е разпуснат.

Чаушеску: Това е невъзможно! Никой не може да разпусне народния съвет!

Прокурор: Сега има нов управляващ висш орган – Националния фронт за спасение.

Чаушеску: Никой не го признава. Затова хората се бият из цялата страна. Организацията ще бъде унищожена. Това е организиран преврат.

Прокурор: Хората се бият против вас, а не против новия режим.

Чаушеску: Не. Хората се бият за свободата и срещу новия режим. Не признавам този съд.

.....

Защитникът на Елена и Николае, предоставен им от съда, ги пита дали знаят факта, че той вече не е президент, че тя няма вече никакви официални функции. Той отговаря: Аз съм президент на Румъния, аз съм

главнокомандващ на румънската армия. Никой не може да ми отнеме тези функции.

Прокурор: Не и на нашата армия, вие не сте главнокомандващ на нашата армия.

Чаушеску: Аз не ви признавам. Говоря ви като на обикновени граждани и като на такива ще ви кажа: аз съм президентът на Румъния.

Прокурор: Какво сте вие всъщност?

Чаушеску: Повтарям: Аз съм президент на Румъния, аз съм главнокомандващ на румънската армия. Аз съм президентът на народа. Няма да разговарям с вас, провокатори, повече, няма да разговарям с организаторите на този преврат. Нямам нищо общо с вас.

.....

Елена: Невероятно е какво са скалпмили и си измислят!

.....

Защитник: Въпреки че тя и той са извършили тежки престъпления, ние искаме да ги защитим. Искаме легален процес. Само президент, който все още е легитимен, може да настоява за Велико народно събрание. Ако той не притежава тази функция, няма правото да изисква каквото и да е. Тогава той трябва да се третира като обикновен гражданин. Тъй като старото правителство е разпуснато и Чаушеску е свален, той няма повече право да бъде третиран като президент. Моля, отбележете, че всички законни регламентации са взети предвид и това е законно дело. Следователно е грешка от тяхна страна да откажат да сътрудничат. Това е законно дело и аз им оказвам чест като ги защитавам.”

Използвана литература:

1. Манчев, Кръстьо, “История на балканските народи (1945-1990)”, Парадигма, 2006.
2. Суле, Жан-Франсоа, “История на Източна Европа от Втората световна война до наши дни”, Лира Принт, 2007.
3. Куртоа, Стефан, “Черната книга на комунизма”, II част, Прозорец, 2004.
4. Сървис, Робърт, “Другарите – световна история на комунизма”, ИК “БАРД” ООД, 2008.
5. http://www.ceausescu.org/ceausescu_texts/revolution/trial-eng.htm